

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
prednesené 16. februára 2017¹

Vec C-74/16

**Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania
proti
Ayuntamiento de Getafe**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Juzgado de lo Contencioso-administrativo n 4 de Madrid (Správny súd č. 4 Madrid, Španielsko)]

„Hospodárska súťaž — Štátna pomoc — Článok 107 ods. 1 ZFEÚ — Španielska daň zo stavieb, zariadení a stavebných prác — Oslobodenie katolíckej cirkvi od dane — Rozlišovanie medzi hospodárskou a inou ako hospodárskou činnosťou katolíckej cirkvi — Činnosti katolíckej cirkvi, ktoré neslúžia striktno na náboženské ciele — Činnosti v rámci sociálneho, kultúrneho alebo osvetového poslania katolíckej cirkvi — Cirkvi, náboženské združenia a náboženské spoločenstvá — Článok 17 ZFEÚ — Článok 351 ZFEÚ“

I – Úvod

1. Ide o nedovolenú štátnu pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ, ak členský štát oslobodí od dane náboženské spoločenstvo aj v súvislosti s činnosťami, ktoré nemajú striktno náboženskú povahu? Španielsky súd žiada v prejednávanej veci Súdny dvor v zásade o objasnenie tejto otázky.
2. Uvedená otázka vzniká v súvislosti s rôznymi oslobodeniami od dane, ktoré Španielske kráľovstvo priznalo katolíckej cirkvi na základe medzinárodnej dohody z roku 1979 uzatvorenej so Svätou stolicou. Na základe tejto dohody žiada katolícka cirkev v prejednávanej veci, ako prevádzkovateľ katolíckej školy, o vrátenie miestnej dane, ktorú bola povinná zaplatiť v súvislosti so stavebnými prácami na školskej budove.
3. Keďže právo Únie v oblasti hospodárskej súťaže sa uplatní iba na podniky, rozhodnutie sa v takýchto prípadoch spája s nie vždy jednoduchým rozlíšením medzi hospodárskou činnosťou a inou ako hospodárskou činnosťou. Už v minulosti vyhlásené rozsudky² dostatočne potvrdzujú, že obzvlášť oblasť vzdelávania stojí na hrane medzi hospodárskymi a sociálnymi, či dokonca kultúrnymi cieľmi.

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Pozri najmä rozsudky z 27. septembra 1988, Humbel a Edel (263/86, EU:C:1988:451); zo 7. decembra 1993, Wirth (C-109/92, EU:C:1993:916), ako aj z 11. septembra 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz (C-76/05, EU:C:2007:492) a Komisia/Nemecko (C-318/05, EU:C:2007:495), ďalej pozri rozsudok Súdneho dvora EZVO z 21. februára 2008, Private Barnehagers/Dozorný orgán EZVO (E-5/07, Report of the EFTA Court 2008, 61).

4. Táto problematika však v prejednávacom prípade nadobúda nový rozmer, pretože sa týka vzťahu medzi štátom a cirkvou, ktorému článok 17 ZFEÚ venuje osobitnú pozornosť. V súvislosti s často vášnivou debatou, ktorá sa vedie o úlohe náboženstva a náboženských spoločenstiev v modernej európskej spoločnosti,³ nemohol byť tento prípad aktuálnejší. Predložené právne otázky by mohli mať veľký význam nielen pre Španielsko, ale aj mnohé iné členské štáty.

5. Keďže dohoda medzi Španielskom a Svätou stolicou bola uzatvorená ešte v čase pred prístupím Španielska k Európskym spoločenstvám, treba pri rozhodovaní vo veci zohľadniť aj články 108 a 351 ZFEÚ.

II – Právny rámec

A – Právo Únie

6. Rámec práva Únie je vymedzený článkom 107 ods. 1 ZFEÚ, ktorý patrí do hlavy VII kapitoly 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie („Pravidlá hospodárskej súťaže“):

„Ak nie je zmluvami ustanovené inak, pomoc poskytovaná v akejkoľvek forme členským štátom alebo zo štátnych prostriedkov, ktorá narúša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určité podniky alebo výrobu určitých druhov tovaru, je nezlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi.“

7. Okrem toho treba poukázať tiež na článok 17 ods. 1 ZFEÚ, ktorý patrí do prvej časti hlavy II („Všeobecne uplatniteľné ustanovenia“) ZFEÚ a znie:

„Únia rešpektuje a nezasahuje do postavenia, ktoré majú cirkvi a náboženské združenia alebo spoločenstvá v členských štátoch podľa vnútroštátneho práva.“

8. Napokon sa uplatní článok 351 ZFEÚ, teda ustanovenie siedmej časti ZFEÚ („Všeobecné a záverečné ustanovenia“):

„Ustanovenia zmlúv neovplyvnia práva a povinnosti vyplývajúce z dohôd uzavretých pred 1. januárom 1958 alebo pre prístupujúce štáty pred dňom ich prístupu medzi jedným alebo viacerými členskými štátmi na jednej strane a jedným alebo viacerými tretími krajinami na strane druhej.

V prípade, že tieto dohody sú nezlučiteľné so zmluvami, členský štát alebo dotknuté štáty podniknú vhodné opatrenia na odstránenie zistených nezlučiteľností. Ak je to potrebné, členské štáty si na dosiahnutie tohto cieľa môžu poskytnúť vzájomnú pomoc a zaujať spoločný postoj.

Pri uplatňovaní dohôd uvedených v prvom odseku zoberú členské štáty do úvahy, že výhody poskytnuté v zmluvách každým členským štátom obsiahnuté v zmluvách tvoria neoddeliteľnú súčasť založenia Únie, a sú preto neoddeliteľne spojené s vytvorením spoločných orgánov, poverením týchto orgánov právomocami a poskytovaním rovnakých výhod všetkými členskými štátmi.“

3 — V neposlednom rade pozri napríklad veci Achbita (C-157/15) a Bougnaoui a ADDH (C-188/15).

B – Medzinárodné právo

9. Dohoda medzi Španielskym kráľovstvom a Svätou stolicou o ekonomických záležitostiach z 3. januára 1979⁴ vo svojom článku IV ods. 1 písm. B prvom pododseku v súvislosti s pozemkami katolíckej cirkvi stanovuje „úplné a dlhodobé oslobodenie od dane z nehnuteľností a dane z výnosov, ako aj od dane z príjmu a dane z majetku“.

10. Ako však vyplýva z druhého pododseku tohto ustanovenia, uvedené oslobodenie od dane sa „nevzťahuje na príjmy z hospodárskej činnosti a z nej vyplývajúce majetkové hodnoty, ktorých užívanie sa prenechalo tretím osobám“ a ani na „kapitálové výnosy a príjmy, ktoré podliehajú dani z príjmu na vstupe“.

11. V článku VI dohody z roku 1979 je upravený spôsob riešenia sporov, v zmysle ktorého sa Svätá stolica a španielska vláda zaväzujú riešiť problémy súvisiace s výkladom a uplatňovaním dohovoru vzájomnou dohodou a s ohľadom na zásady upravené v tejto dohode.

C – Vnútroštátne právo

12. Dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác⁵ pôvodne upravoval zákon z roku 1988. V súčasnosti sú tieto dane upravené v článku 100 ods. 1 zákona o miestnych financiách⁶ v znení kráľovského legislatívneho dekrétu⁷ č. 2/2004 z 5. marca 2004⁸. Ide o nepriame miestne reálne dane, ktoré sú príjmom španielskych obcí.

13. Vo výnose z 5. júna 2001⁹ španielske ministerstvo financií spresnilo, že dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác patria do pôsobnosti článku IV ods. 1 písm. B dohody z roku 1979. Tento výnos z roku 2001 spresnil neskôr výnos z 15. októbra 2009¹⁰ v tom zmysle, že predmetné oslobodenie od dane sa uplatní len na budovy oslobodené od dane z nehnuteľností,¹¹ t. j. na budovy, ktoré slúžia výlučne na náboženské účely.¹² Výnos z roku 2009 však bol rozsudkom Audiencia Nacional z 9. decembra 2013 vyhlásený za neplatný, pretože odporoval článku IV ods. 1 písm. B a článku VI dohody z roku 1979.¹³

III – Skutkový stav a konanie vo veci samej

14. Congregación de Escuelas Pías Provincia de Betania (Comunidad de Casa de Escuelas Pías de Getafe, PP. Escolapios)¹⁴ je inštitúciou katolíckej cirkvi, ktorá patrí do pôsobnosti dohody z roku 1979. Táto inštitúcia vlastní pozemok nachádzajúci sa v obci Getafe v blízkosti Madridu, na ktorom je postavená škola „La Inmaculada“.

4 — BOE č. 300 z 15. decembra 1979, s. 28782 (ďalej len „dohoda z roku 1979“ alebo len „dohoda“).

5 — Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras (ICIO).

6 — Ley reguladora de las Haciendas Locales.

7 — Real Decreto Legislativo.

8 — BOE č. 59 z 9. marca 2004, s. 10284.

9 — BOE č. 144 zo 16. júna 2001, s. 21427 (ďalej len „výnos z roku 2001“).

10 — EHA/2814/2009, BOE č. 254 z 21. októbra 2009, s. 88046 (ďalej len „výnos z roku 2009“).

11 — Impuesto sobre Bienes Inmuebles (IBI).

12 — V zmysle informácií predložených španielskou vládou sa toto spresnenie vykonalo „na základe dohody so španielskou Konferenciou biskupov“ a slúži na objasnenie pochybností Európskej komisie, ktoré vyjadrila v súvislosti so zákazom štátnej pomoci (SA.22829, Španielsko – Oslobodenie od dane týkajúce sa inštitúcií katolíckej cirkvi [E 2/2007]).

13 — ECLI:ES:AN:2013:5382 (posledný uvedený rozsudok bol potvrdený rozsudkom španielskeho Tribunal Supremo z 19. novembra 2014, ECLI:ES:TS:2014:4901).

14 — Ďalej len „Congregación“.

15. Congregación 4. marca 2011 požiadala obec Getafe o vydanie stavebného povolenia na obnovu a rozšírenie voľne stojacej budovy na tomto pozemku. Predmetná budova slúži škole ako aula. Zámer spočíval vo vybavení tejto auly 450 miestami na sedenie tak, aby ju bolo možné využívať na účely zasadnutí, kurzov, prednášok a podobne.

16. Stavebné povolenie bolo vydané 28. apríla 2011 po tom, čo Congregación musela zaplatiť daň zo stavieb, zariadení a stavebných prác vo výške 23 730,41 eura.

17. Neskôr však Congregación s odkazom na článok IV ods. 1 písm. B dohody z roku 1979 požiadala o vrátenie zaplatenej dane.

18. Poslednú žiadosť zamietol daňový orgán¹⁵ obce rozhodnutím zo 6. novembra 2013. V rámci odôvodnenia uviedol, že oslobodenie od dane sa neuplatní, pretože nejde o činnosť, ktorá súvisí s náboženskými cieľmi katolíckej cirkvi. Na základe námietky, ktorú podala Congregación, bolo zamietavé rozhodnutie vedúceho daňového orgánu obce potvrdené rozhodnutím z 27. februára 2014. Proti tomuto rozhodnutiu podala Congregación 21. mája 2014 žalobu na Juzgado de lo Contencioso-administrativo (Správny súd č. 4 Madrid), teda na vnútroštátny súd.

IV – Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdny dvorom

19. Rozsudkom z 26. januára 2016 predložil Juzgado de lo Contencioso-administrativo Nr. 4 de Madrid (Správny súd č. 4 Madrid) Súdny dvor v zmysle článku 267 ZFEÚ túto prejudiciálnu otázku:

„Je oslobodenie katolíckej cirkvi od dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác v súvislosti s prácami vykonávanými na nehnuteľnostiach určených na výkon hospodárskych činností, ktoré nemajú výlučne náboženský účel, v rozpore s článkom 107 ods. 1 ZFEÚ?“

20. V konaní pred Súdny dvorom predložili písomné pripomienky španielska vláda a Európska komisia. Na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 10. januára 2017, sa okrem týchto účastníkov konania zúčastnili aj Congregación a Ayuntamiento de Getafe ako účastníci konania pred vnútroštátnym súdom.

V – Posúdenie

A – Prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania

21. Podľa článku 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora¹⁶ návrh na začatie prejudiciálneho konania okrem znenia prejudiciálnych otázok obsahuje tiež potrebné informácie o skutkovom a právnom rámci sporu vo veci samej. Vnútroštátny súd ďalej musí uviesť súvislosti medzi ustanoveniami práva Únie, ktoré sa majú vyložiť, a sporom vo veci samej a tiež dôvody, ktoré zakladajú pochybnosti týkajúce sa výkladu alebo platnosti týchto ustanovení. V zmysle judikatúry sa v rámci konania v oblasti hospodárskej súťaže prikladá údajom o skutkovom a právnom rámci osobitný význam.¹⁷

15 — Órgano de Gestión Tributaria.

16 — Potrebu zohľadniť článok 94 rokovacieho poriadku zdôrazňuje Súdny dvor napríklad v uznesení z 12. mája 2016, Security Service a i. (C-692/15 až C-694/15, EU:C:2016:344, bod 18). Už skôr boli v ustálenej judikatúre formulované podobné požiadavky prípustnosti týkajúce sa návrhov na začatie prejudiciálneho konania, pozri napríklad rozsudky z 24. apríla 2012, Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233, bod 42) a z 21. decembra 2016, Vervloet a i. (C-76/15, EU:C:2016:975, body 56 a 57).

17 — Pozri v tomto zmysle uznesenie z 8. októbra 2002, Viacom (C-190/02, EU:C:2002:569, body 21 a 22), ako aj rozsudky z 31. januára 2008, Centro Europa 7 (C-380/05, EU:C:2008:59, bod 58), z 21. novembra 2013, Deutsche Lufthansa (C-284/12, EU:C:2013:755, bod 20) a z 13. februára 2014, Airport Shuttle Express a. i. (C-162/12 a C-163/12, EU:C:2014:74, bod 38).

22. Vzhľadom na tieto skutočnosti vyjadruje španielska vláda, ako aj Komisia v prejednávanej veci pochybnosti o prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Žiadna z týchto námietok sa mi však nezdá relevantná.

23. Po prvé námietka španielskej vlády, v zmysle ktorej sa návrh na začatie prejudiciálneho konania týka výlučne hypotetickej otázky a je zameraný na konzultatívny výklad práva Únie, ktorý nijako nesúvisí so skutkovým stavom v spore vo veci samej, nevyznieva presvedčivo.

24. Na jednej strane sa totiž podľa ustálenej judikatúry v súvislosti s prejudiciálnymi otázkami, ktoré sa týkajú práva Únie, uplatňuje prezumpcia relevantnosti¹⁸ a vnútroštátnemu súdu v tomto ohľade prináleží miera voľnej úvahy.¹⁹ Na druhej strane v prejednávanej veci vôbec nie je jednoznačné, že požadovaný výklad článku 107 ZFEÚ nijako nesúvisí so skutkovým stavom alebo predmetom sporu vo veci samej. Naopak, správny výklad článku 107 ods. 1 ZFEÚ je rozhodujúci pre ďalší osud žalobného návrhu, ktorý podala Congregación, pretože požadované oslobodenie od dane jej možno poskytnúť iba v rozsahu, v akom neodporuje ustanoveniam práva Únie týkajúcim sa štátnej pomoci. Súvisiace pochybnosti vnútroštátnemu súdu dostatočne jasne vyplývajú z návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

25. Po druhé, čo sa týka opisu právneho rámca sporu v konaní vo veci samej, návrh na začatie prejudiciálneho konania na rozdiel od názoru španielskej vlády nemá zásadné medzery. Uznesenie o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania zrozumiteľne odkazuje na príslušné ustanovenia španielskeho daňového práva, ako aj na relevantné ustanovenia medzinárodných právnych predpisov, konkrétne na dohodu z roku 1979. Španielska vláda navyše nekonkretizovala právny predpis, ktorý by vnútroštátny súd opomenul alebo zabudol uviesť.

26. Po tretie popis skutkového rámca sporu v konaní vo veci samej uvedený v návrhu na začatie prejudiciálneho konania je dostatočný. Treba síce so španielskou vládou a Komisiou súhlasiť v tom, že vnútroštátny súd mohol vo všeobecnosti opísať činnosť Congregación v oblasti vzdelávania, ako aj konkrétne využívanie spornej budovy podrobnejšie. Zároveň však návrh na začatie prejudiciálneho konania obsahuje všetky potrebné informácie, na základe ktorých možno pochopiť jednak prejudiciálnu otázku, a jednak jej rozsah. O tom svedčia aj písomné pripomienky, ktoré predložila samotná španielska vláda a Komisia v konaní pred Súdnym dvorom,²⁰ na čo správne poukázala Ayuntamiento de Getafe (obec Getafe) počas pojednávania.

27. Z uvedeného vyplýva, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný.

B – Obsahové posúdenie prejudiciálnej otázky

28. Svojou otázkou sa vnútroštátny súd snaží v zásade zistiť, či v prípade, ak sa sporné oslobodenie od dane uplatní na školskú budovu, ide o zakázanú štátnu pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

18 — Rozsudky zo 7. septembra 1999, Beck a Bergdorf (C-355/97, EU:C:1999:391, bod 22), zo 16. júna 2015, Gauweiler a i. (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 25), zo 6. septembra 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, bod 20) a z 21. decembra 2016, Vervloet a i. (C-76/15, EU:C:2016:975, bod 57).

19 — Rozsudky z 24. júna 2008, Commune de Mesquer (C-188/07, EU:C:2008:359, bod 31) a z 28. februára 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, bod 36).

20 — Pozri v tomto zmysle okrem iného rozsudok z 18. októbra 2011, Boxus a i. (C-128/09 až C-131/09, C-134/09 a C-135/09, EU:C:2011:667, bod 27).

1. Uplatniteľnosť ustanovení práva Únie o štátnej pomoci

29. V prvom rade treba objasniť, či sa vôbec zákaz štátnej pomoci uvedený v článku 107 ods. 1 ZFEÚ môže uplatniť v prípade, o aký ide v tejto veci, ak sa vezme do úvahy, že podľa článku 17 ZFEÚ je Únia povinná rešpektovať a nezasahovať do postavenia, ktoré majú cirkvi²¹ v členských štátoch.²²

30. Uvedeným článkom 17 ZFEÚ sa do Lisabonskej zmluvy prevzalo ustanovenie, ktoré obsahoval už článok I-52 Zmluvy o Ústave pre Európu,²³ a ktoré má svoj pôvod už vo vyhlásení z roku 1997 o právnom postavení cirkví a nekonfesných organizácií.²⁴

31. Napokon článok 17 ZFEÚ konkretizuje a dopĺňa všeobecnú požiadavku upravenú v článku 4 ods. 2 ZEÚ na rešpektovanie národnej identity členských štátov, obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch.

32. Prostredníctvom článku 17 ZFEÚ sa osobitným úlohám cirkví v spoločnosti členských štátov poskytuje priestor na významnom mieste. Toto ustanovenie však nemožno chápať v zmysle odvetvovej výnimky z právnej úpravy, podľa ktorej činnosť cirkví vo všeobecnosti nepatrí do pôsobnosti práva Únie. Právo Únie sa predovšetkým musí uplatniť tam, kde cirkvi vykonávajú hospodársku činnosť²⁵, tak ako to Súdny dvor vo svojej judikatúre potvrdil v súvislosti so športovými klubmi resp. športovými združeniami²⁶ a vzdelávacími inštitúciami.²⁷

33. Osobitný význam článku 17 ZFEÚ teda v prípade, o aký ide napríklad vo veci samej, nespočíva v tom, že činnosť cirkví je vo všeobecnosti vyňatá z pôsobnosti práva Únie, ale v tom, že v rámci výkladu a uplatňovania práva Únie sa musí rešpektovať postavenie cirkví a nesmie sa do tohto postavenia zasahovať.

2. Pojem štátna pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ

34. Zákaz štátnej pomoci podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ má za cieľ zabrániť tomu, aby bol obchod medzi členskými štátmi ovplyvnený výhodami poskytnutými verejnými orgánmi, ktoré v rôznych formách narúšajú alebo hrozia narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodnia niektoré podniky alebo určité výrobné odvetvia.²⁸

21 — V záujme zjednodušenia v prejednávanej veci neuvádzam osobitný pojem „náboženské združenia alebo spoločenstvá“, ktorý je tiež upravený v článku 17 ZFEÚ.

22 — V rozsahu, v akom sa Congregación na ústnom pojednávaní pred Súdnym dvorom odvolávala na slobodu náboženského vyznania (článok 10 Charty základných práv), sa analogicky uplatnia moje úvahy týkajúce sa článku 17 ZFEÚ.

23 — Podpísaná v Ríme 29. októbra 2004 (Ú. v. EÚ C 310, 2004, s. 1).

24 — Vyhlásenie č. 11 pripojené k záverečnému aktu medzivládnej konferencie k Amsterdamskej zmluve podpísanej 2. októbra 1997 (Ú. v. ES C 340, 1997, s. 133).

25 — Rozsudky z 5. októbra 1988, Steymann (196/87, EU:C:1988:475, body 9 a 14) a zo 14. marca 2000, Église de scientologie (C-54/99, EU:C:2000:124).

26 — Rozsudky z 12. decembra 1974, Walrave a Koch (36/74, EU:C:1974:140), z 15. decembra 1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463), z 18. júla 2006, Meca-Medina a Majcen/Komisia (C-519/04 P, EU:C:2006:492), z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376), a zo 16. marca 2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143).

27 — Rozsudky z 11. septembra 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz (C-76/05, EU:C:2007:492) a Komisia/Nemecko (C-318/05, EU:C:2007:495).

28 — Rozsudky z 2. júla 1974, Taliansko/Komisia (173/73, EU:C:1974:71, bod 26), z 11. júla 1996, SFEI a i. (C-39/94, EU:C:1996:285, bod 58) a z 15. júna 2006, Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 a C-41/05, EU:C:2006:403, bod 27).

35. Vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania vychádza vnútroštátny sudca výslovne z predpokladu, že sporná školská budova je na rozdiel od výlučne náboženského využitia určená na hospodárske účely. S cieľom poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá by mu umožnila čo najlepšie rozhodnúť v spore vo veci samej,²⁹ v rámci svojich úvah týkajúcich sa článku 107 ods. 1 ZFEÚ najskôr pripomeniem podmienky, ktoré musia byť splnené na to, aby sa z hľadiska práva Únie považovala daná činnosť za hospodársku [pozri oddiel a) nižšie] a až následne sa budem zaoberať jednotlivými skutkovými okolnosťami týkajúcimi sa zákazu štátnej pomoci [pozri oddiel b) nižšie].

a) Pojem podnik ako základná podmienka pre uplatnenie európskeho práva hospodárskej súťaže

36. V prvom rade treba zdôrazniť, že právo Únie upravujúce oblasť hospodárskej súťaže sa týka výlučne činnosti podnikov.³⁰

37. Pojem podnik treba chápať funkčne, pričom zahŕňa každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právne postavenie a spôsob jeho financovania.³¹ Subjekt, ktorý nevykonáva hospodársku činnosť, nie je podnikom v zmysle práva hospodárskej súťaže.³²

38. Skutočnosť, že ťažiskom činnosti cirkvi je obvykle vykonávanie náboženských, duchovných a sociálnych úloh, sama osebe nevyklučuje, že by sa niektoré činnosti cirkví mohli považovať za hospodárske činnosti. Rozlišovanie medzi hospodárskou a inou ako hospodárskou činnosťou totiž treba pri každej činnosti vykonávanej daným subjektom posudzovať osobitne.³³

39. Hospodárskou činnosťou je akákoľvek činnosť spočívajúca v ponúkaní tovaru a služieb na určitom trhu.³⁴ Skutočnosť, že cieľom vykonávanej činnosti nie je dosiahnuť zisk, ešte sama osebe nevyklučuje predpoklad, že ide o hospodársku činnosť, ak sa ponúkajú tovary a služby.³⁵

40. O oslobodenie od dane, ktoré je predmetom sporu vo veci samej, žiada Congregación v súvislosti so stavebnými prácami na svojej školskej budove. Napokon teda táto činnosť súvisí so vzdelávacou činnosťou Congregación, ktorá prevádzkuje školu „La Inmaculada“.

41. Či práve takúto vzdelávaciu činnosť možno považovať za hospodársku činnosť závisí od celkového posúdenia konkrétnych okolností jednotlivého prípadu, ktoré prináleží vykonať vnútroštátnemu súdu. V rámci takéhoto posúdenia treba prihliadať jednak na financovanie vyučovania a jednak na úlohy a ciele prevádzkovateľa školy, ktoré toto vyučovanie plní.³⁶

29 — Pozri v tejto súvislosti *ex multis* rozsudky z 12. decembra 1990, SARPP (C-241/89, EU:C:1990:459, bod 8), z 2. decembra 2009, Aventis Pasteur (C-358/08, EU:C:2009:744, bod 50), zo 17. júla 2014, Leone (C-173/13, EU:C:2014:2090, body 56 a 64) a z 13. júla 2016, Pöpperl (C-187/15, EU:C:2016:550, bod 35).

30 — Rozsudky zo 16. novembra 1977, GB-Inno-BM (13/77, EU:C:1977:185, bod 31), z 11. decembra 2007, ETI a i. (C-280/06, EU:C:2007:775, bod 38), z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 20) a z 5. marca 2015, Komisia a i./Versalis a i. (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 88).

31 — Rozsudky z 23. apríla 1991, Höfner a Elser (C-41/90, EU:C:1991:161, bod 21), zo 16. marca 2004, AOK Bundesverband a i. (C-264/01, C-306/01, C-354/01 a C-355/01, EU:C:2004:150, bod 46) a zo 17. septembra 2015, Total/Komisia (C-597/13 P, EU:C:2015:613, bod 33); pozri analogicky rozsudok z 12. júla 1984, Hydrotherm Gerätebau (170/83, EU:C:1984:271, bod 11).

32 — Rozsudok z 19. februára 2002, Wouters a i. (C-309/99, EU:C:2002:98, bod 112).

33 — Rozsudok z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 25, posledná veta). Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. júna 1987, Komisia/Taliansko (118/85, EU:C:1987:283, bod 7), z 18. marca 1997, Diego Calì & Figli (C-343/95, EU:C:1997:160, body 16 a 18) a z 24. októbra 2002, Aéroports de Paris/Komisia (C-82/01 P, EU:C:2002:617, bod 75), ďalej moje návrhy prednesené vo veciach Viacom Outdoor (C-134/03, EU:C:2004:676, bod 72) a MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:142, bod 49).

34 — Rozsudky z 18. júna 1998, Komisia/Taliansko (C-35/96, EU:C:1998:303, bod 36), z 12. septembra 2000, Pavlov a i. (C-180/98 až C-184/98, EU:C:2000:428, bod 75), z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a i. (C-222/04, EU:C:2006:8, bod 108), z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 22) a z 23. februára 2016, Komisia/Maďarsko (C-179/14, EU:C:2016:108, bod 149).

35 — Pozri v rovnakom zmysle tiež rozsudky z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a i. (C-222/04, EU:C:2006:8, body 122 až 124) a z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 27); obdobne rozsudok z 18. decembra 2007, Jundt (C-281/06, EU:C:2007:816, bod 33).

36 — Samotná okolnosť, že zakladanie vzdelávacích inštitúcií je slobodné (článok 14 ods. 3 Charty základných práv) a že aj sloboda náboženského vyznania zahŕňa vyučovanie (článok 10 ods. 1 druhá veta Charty), nemá podstatný význam pre posúdenie, či sa vzdelávacie služby poskytované určitou vzdelávacou inštitúciou majú považovať za plnenia v hospodárskom styku alebo nie.

42. V prípade, ak cirkevný vlastník svoje vzdelávacie zariadenia prevádzkuje v celom rozsahu alebo v prevažnej miere komerčným spôsobom a vyučovanie, ktoré sa v takýchto zariadeniach uskutočňuje, poskytuje ako protihodnotu za finančné príspevky a iné plnenia žiakov alebo ich rodičov, ktoré možno vyjadriť v peniazoch,³⁷ ponúka v tomto rozsahu služby v zmysle článku 56 ZFEÚ,³⁸ a teda vykonáva hospodársku činnosť.

43. Inak sa však správa v prípade, ak cirkevný prevádzkovateľ svoje vzdelávacie zariadenia neprevádzkuje komerčným spôsobom, ale ako súčasť jeho všeobecného poslania v sociálnej, kultúrnej a osvetovej oblasti a na účely financovania vyučovania, ktoré sa v takomto zariadení uskutočňuje, nevyužíva vôbec alebo len v zanedbateľnej miere príspevky žiakov alebo ich rodičov. V takomto prípade neponúka služby v zmysle článku 56 ZFEÚ,³⁹ a teda nevykonáva hospodársku činnosť.

44. Na rozdiel od názoru vnútroštátneho súdu si posúdenie cirkevných služieb v oblasti vyučovania ako nehospodárskej činnosti nevyžaduje, aby sa samotným vyučovaním, a napokon aj v súvislosti s budovami, v ktorých sa toto vyučovanie uskutočňuje, sledovali „výlučne náboženské ciele“⁴⁰. Naopak, pre uplatnenie domnienky o nehospodárskej povahe takýchto plnení v oblasti vyučovania stačí, ak sa nimi sledujú vlastné sociálne, kultúrne a osvetové ciele.

45. Takýto záver napokon podporuje aj povinnosť rešpektovať osobitné postavenie cirkví upravená v článku 17 ods. 1 ZFEÚ. Toto postavenie sa totiž spája s tým, že cirkvi v spoločnosti neplnia výlučne náboženské úlohy, ale vo veľkej miere uskutočňujú aj sociálne, kultúrne a osvetové ciele. Ak by sa činnosť cirkví v sociálnej, kultúrnej alebo osvetovej oblasti paušálne považovala za hospodársku činnosť, opomenula by sa osobitná povaha tejto činnosti a v neposlednom rade aj osobitné postavenie cirkví.

46. Ako vyplynulo počas pojednávania, priestory školy „La Inmaculada“ sa v prevažnej miere využívajú na účely poskytovania vzdelávacích služieb, ktoré sú rovnocenné s povinnou školskou dochádzkou v štátnych školách (takzvaná *educación obligatoria*, pozostávajúca z *educación primaria* a *educación secundaria obligatoria*). Tieto vzdelávacie služby sa poskytujú v súlade s dohodou uzatvorenou medzi Congregación a príslušným španielskym regiónom – Comunidad de Madrid (Autonómne spoločenstvo Madrid) a podstatná časť nákladov je uhrádzaná z verejných finančných prostriedkov, pričom príspevky žiakov alebo ich rodičov sú zanedbateľné.⁴¹ Možno teda vychádzať z predpokladu, že povinné vyučovanie poskytované v škole „La Inmaculada“ je v celom rozsahu začlenené do verejného systému vzdelávania v Španielsku.

47. Takéto okolnosti podporujú celkovo záver, že využívanie spornej školskej budovy, teda auly, slúži na osobitné sociálne, kultúrne a osvetové účely a činnosť Congregación v tejto súvislosti nemá hospodársku povahu, hoci vzhľadom na možnosť výberu zo strany žiakov a rodičov medzi rôznymi školami prevádzkovanými verejnými alebo súkromnými subjektmi môže medzi vzdelávacími zariadeniami existovať istá miera „konkurencie“.

37 — Do úvahy prichádzajú najmä vecné príspevky žiakov alebo ich rodičov až po súkromné financovanie určitých stavieb alebo stavebných prác.

38 — Pozri v tomto zmysle a v súvislosti so súkromnými vzdelávacími inštitúciami rozsudky zo 7. decembra 1993, Wirth (C-109/92, EU:C:1993:916, bod 17), ako aj z 11. septembra 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz (C-76/05, EU:C:2007:492, bod 40) a Komisia/Nemecko (C-318/05, EU:C:2007:495, bod 69).

39 — Pozri v tomto zmysle a v súvislosti so štátnymi vzdelávacími inštitúciami rozsudky z 27. septembra 1988, Humbel a Edel (263/86, EU:C:1988:451, body 17 a 18), zo 7. decembra 1993, Wirth (C-109/92, EU:C:1993:916, body 15 a 16), ako aj z 11. septembra 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz (C-76/05, EU:C:2007:492, bod 39) a Komisia/Nemecko (C-318/05, EU:C:2007:495, bod 68). Ako zdôrazňuje Súdny dvor EZVO, túto judikatúru týkajúcu sa slobodného poskytovania služieb možno analogicky uplatniť aj v oblasti hospodárskej súťaže a predovšetkým v oblasti štátnej pomoci (rozsudok z 21. februára 2008, Private Barnehagers/Dozorný orgán EZVO, E-5/07, *Report of the EFTA Court* 2008, 61, body 80 až 83). V tomto zmysle sa vyjadruje aj Komisia v bodoch 28 až 30 svojho oznámenia o pojme štátna pomoc (Ú. v. EÚ C 262, 2016, s. 1).

40 — Formulácia použitá v rámci otázky predloženej vnútroštátnym súdom.

41 — Odhliadnuc od dobrovoľných príspevkov platia rodičia žiakov v tejto súvislosti iba za fakultatívne ponuky školy, ako napríklad za prepravu žiakov a obed.

48. Počas pojednávania však vyšlo najavo, že v škole „La Inmaculada“ sa okrem povinného vyučovania poskytujú aj iné vzdelávacie služby, ktoré sa v španielskom systéme považujú za dobrovoľné, konkrétne výchova od ranného detstva (*educación infantil*) na jednej strane a nadstavbové štúdium (*educación postobligatoria*), ktoré sa ukončí buď maturitou (*bachillerato*) alebo výučným listom (*formación profesional*) na druhej strane. Ako uviedol zástupca Congregación v konaní pred Súdny dvorom, v súvislosti s financovaním týchto dobrovoľných foriem vzdelávania sa od rodičov žiakov vyberá školné.

49. Posledné uvedené skutkové okolnosti poukazujú na to, že v každom prípade časť vzdelávacích služieb, ktoré Congregación poskytuje v škole „La Inmaculada“, má povahu bežných služieb v zmysle článku 56 ZFEÚ alebo sa takýmto službám vo veľkej miere podobá.⁴²

50. Za týchto okolností treba vychádzať z predpokladu, že Congregación v súvislosti so vzdelávacími službami, ktoré poskytuje v škole „La Inmaculada“ vykonáva sčasti hospodársku a sčasti inú ako hospodársku činnosť, a teda aj sporná aula sa nevyužíva výlučne na sociálne, kultúrne a osvetové ciele, ale prinajmenšom sčasti aj na podnikateľskú činnosť Congregación.

51. V konaní pred Súdny dvorom sa však neobjasnilo, aký je veľký vzájomný pomer medzi dobrovoľným a povinným vyučovaním v škole „La Inmaculada“, a teda v každom prípade na základe informácií, ktoré sú k dispozícii, nemožno vyčísliť vzájomný pomer medzi hospodárskou a inou ako hospodárskou činnosťou Congregación.

52. Okrem toho prináleží vnútroštátnemu súdu, aby v rámci vnútroštátnej procesnej autonómie prijal potrebné závery týkajúce sa činnosti Congregación, z ktorých vyplynie spôsob využívania spornej auly. V rámci takéhoto posúdenia nebude určite možné vychádzať iba z toho, aký podiel celkovej plochy školy „La Inmaculada“ je s ohľadom na celkovú úžitkovú plochu komplexu budovy určený pre jednu alebo druhú formu vyučovania.⁴³ Omnoho väčší význam majú podľa môjho názoru iné ukazovatele, ako najmä počet školských tried a vyučovacích hodín, ako aj počet žiakov⁴⁴ a učiteľov, ktorí sa zúčastňujú na jednej alebo druhej forme vyučovania, pričom sa tiež zohľadní ročný rozpočet, ktorý škola vynakladá na jednu alebo druhú formu vyučovania.

53. V prípade, ak by podnikateľská činnosť Congregación v porovnaní s jej sociálnymi, kultúrnymi a osvetovými službami vyučovania nebola podstatná, ale mala len subsidiárnu povahu, bolo by odôvodnené celkovo vychádzať z nehospodárskej činnosti Congregación. V tomto zmysle sa správne vyjadrila aj Komisia v konaní pred Súdny dvorom.

54. Takéto posúdenie je tiež odôvodnené cieľmi zjednodušenia a vedie k čo možno najmenšiemu byrokratickému uplatneniu ustanovení práva Únie v oblasti štátnej pomoci. S ohľadom na zásadu právnej istoty je však potrebné uznať prahovú hodnotu, ktorá môže pre podniky a vnútroštátne orgány slúžiť ako základné pravidlo v súvislosti s posudzovaním hospodárskej činnosti ako činnosti, ktorá má výlučne subsidiárny charakter.

42 — Iba na okraj treba poznamenať, že o podnikateľskú činnosť by šlo aj v tom prípade, ak by sa aula školy v nezanedbateľnom rozsahu prenajímala tretím osobám na účely mimoškolských podujatí, ktoré nemajú sociálny alebo kultúrny cieľ.

43 — Zo spisu v tejto súvislosti vyplýva, že 5,46 % úžitkovej plochy budovy školy „La Inmaculada“ využíva nezisková inštitúcia pôsobiaca v oblasti vzdelávania, ktorá je spolufinancovaná štátom. Posúdenie, či táto osobitná činnosť tvorí súčasť vyššie uvedeného dobrovoľného vyučovania alebo či ide o samostatnú komerčnú ponuku vzdelávania, ktorá prekračuje rámec vyššie uvedeného, prináleží vnútroštátnemu súdu.

44 — Komisia počas pojednávania uviedla, že počet žiakov, ktorí využívali ponuku dobrovoľného vzdelávania školy „La Inmaculada“ sa pohybuje okolo 23 %. Uvádza, že toto číslo vyplýva z údajov, ktoré samotná škola zverejnila na svojej internetovej stránke. Pritom sa zdá, že vychádza z počtu študentov v študijných odboroch *bachillerato* a *formación profesional* v školskom roku 2008/2009 (pozri www.escolapiosdegetafe.es/historia, naposledy prezeranú 12. januára 2017). Nie je úlohou Súdneho dvora, aby preskúmaval správnosť a úplnosť týchto údajov.

55. Zdá sa, že podľa Komisie hospodárska činnosť, ktorá nepresahuje 20 % celkovej vzdelávacej ponuky inštitúcie, akou je Congregación, sa považuje výlučne za podpornú činnosť, ktorá má čisto vedľajšiu povahu. Komisia sa okrem toho odvoláva na všeobecné nariadenie o skupinovej výnimke⁴⁵, ako aj na rámec Únie pre štátnu pomoc na výskum, ktorý vydala.⁴⁶

56. Všeobecné nariadenie o skupinovej výnimke je, samozrejme, záväzným právnym aktom v zmysle článku 288 ods. 2 ZFEÚ, ktorý má pri posudzovaní skutkového stavu v tejto veci rozhodujúce postavenie. Pri podrobnejšom preskúmaní sa však v relevantnej časti tohto nariadenia nenachádza nijaký odkaz na akokoľvek stanovené prahové hodnoty vo výške 20 %. Iba v preambule citovaného nariadenia sa vo veľmi špecifickom kontexte, konkrétne v súvislosti s výskumnými infraštruktúrami, uvádza ako príklad takáto percentuálna sadzba.⁴⁷ Obdobná formulácia sa opäť v súvislosti s výskumnými organizáciami alebo výskumnými infraštruktúrami uvádza v právnom rámci Únie týkajúcom sa podpory výskumu, konkrétne v právne nezáväznom oznámení Komisie, ktorým informuje o svojej správnej praxi a členským štátom navrhuje prijatie určitých opatrení.⁴⁸

57. Za týchto okolností sa nezdá ako nevyhnutné, aby sa prahová hodnota vo výške 20 %, ktorú Komisia osobitne stanovila v súvislosti s výskumnými infraštruktúrami, použila analogicky ako všeobecné pravidlo pri posudzovaní hospodárskej alebo nehospodárskej povahy činností.

58. Naopak, s cieľom priblížiť sa všeobecne používaným prahovým hodnotám v práve hospodárskej súťaže⁴⁹ a v iných relevantných predpisoch v oblasti vnútorného trhu,⁵⁰ treba vychádzať z predpokladu, že v obvyklom prípade má hospodárska činnosť v porovnaní s inou ako hospodárskou činnosťou výlučne subsidiárny charakter iba v tom prípade, ak jej objem nepresahuje 10 % sporných činností dotknutej inštitúcie v relevantnej oblasti (v tomto prípade: 10 % činnosti Congregación v oblasti poskytovania školských vzdelávacích služieb).

59. Ak by však naopak hospodárska činnosť inštitúcie, akou je Congregación, dosiahla 10 % alebo viac, bolo by potrebné vychádzať z predpokladu, že táto inštitúcia vykonáva sčasti hospodársku a sčasti inú ako hospodársku činnosť. Analogicky by sa aj výhodnejšie štátne zaobchádzanie, ktoré má v tejto veci podobu oslobodenia od dane, považovalo pomerne (*pro rata*) za možné zvýhodnenie, ktoré by sa muselo posúdiť s ohľadom na zákaz štátnej pomoci podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

60. Z celkového hľadiska možno konštatovať, že oslobodenie od dane, o aké ide v spore vo veci samej v prípade, ak nejde o výkon hospodárskej činnosti katolíckej cirkvi, už vôbec nepatrí do pôsobnosti článku 107 ods. 1 ZFEÚ v rozsahu, v akom sa týka školskej budovy, ktorú cirkev využíva na účely poskytovania vzdelávacích služieb v rámci jej sociálneho, kultúrneho a osvetového poslania. Na rozdiel od toho, ide o hospodársku činnosť v rozsahu, v akom sa predmetná budova využíva na vlastné komerčné účely.

45 — Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 2014, s. 1).

46 — Oznámenie Komisie – Rámec pre štátnu pomoc na výskum, vývoj a inovácie (Ú. v. EÚ C 198, 2014, s. 1).

47 — Odôvodnenie 49 nariadenia č. 651/2014.

48 — Bod 20 rámca.

49 — V súvislosti s posúdením otázky, či v rámci článkov 101 a 102 ZFEÚ môže mať určité správanie podnikov citelný vplyv na obchod medzi členskými štátmi, sa v judikatúre a v praxi Komisie okrem iných kritérií vychádza z limitu v podobe podielu na trhu vo výške 5 %; pozri v tejto súvislosti oznámenie Komisie „Usmernenia týkajúce sa pojmu narušenie obchodu medzi štátmi podľa článkov 81 a 82 Zmluvy“, body 46, 52 a 53 (Ú. v. EÚ C 101, 2004, s. 81).

50 — V tomto zmysle napríklad v oblasti dane z pridanej hodnoty Rada splnomocnila Nemecko, aby vylúčilo právo na odpočítanie dane z predmetov a služieb, ktoré sú používané z viac ako 90 % na súkromné účely daňovníka alebo jeho zamestnancov alebo na iné účely, ktoré vo všeobecnosti nesúvisia s podnikaním (článok 1 rozhodnutia Rady 2000/186/ES z 28. februára 2000, Ú. v. ES L 59, 2000, s. 12). Z výlučne subsidiárnej hospodárskej činnosti preto možno v tomto prípade vychádzať len vtedy, ak predstavuje menej ako 10 %.

b) Štyri podmienky uplatnenia článku 107 ods. 1 ZFEÚ

61. Iba v rozsahu, v akom Congregación v zmysle vyššie uvedeného⁵¹ vykonáva hospodársku činnosť a z tohto dôvodu sa s ňou má zaobchádzať ako s podnikom, treba oslobodenie od dane, o ktoré žiada, posúdiť s ohľadom na článok 107 ods. 1 ZFEÚ.

62. Podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ „ak nie je zmluvami ustanovené inak, pomoc poskytovaná v akejkoľvek forme členským štátom alebo zo štátnych prostriedkov, ktorá narúša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvyhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru, je nezlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi“.

63. Kvalifikácia ako „štátnej pomoci“ v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ si vyžaduje, aby boli splnené všetky podmienky uvedené v tomto ustanovení.⁵²

64. Vzhľadom na uvedené musí ísť po prvé o štátne opatrenie alebo o opatrenie s použitím štátnych prostriedkov. Po druhé toto opatrenie musí byť schopné ovplyvniť obchodovanie medzi členskými štátmi. Po tretie musí zvyhodňovať príjemcu. Po štvrté musí narušovať hospodársku súťaž, alebo hroziť jej narušením.⁵³

65. V rámci preskúmania týchto podmienok sa podľa ustálenej judikatúry nezohľadnia ani tak subjektívne ciele vnútroštátnych orgánov, ale skôr účinky prijatého opatrenia.⁵⁴

i) Štátne opatrenia alebo opatrenia za použitia štátnych prostriedkov

66. Po prvé, čo sa týka kritéria „pomoc poskytovaná v akejkoľvek forme členským štátom alebo zo štátnych prostriedkov“, je ustálené, že článok 107 ods. 1 ZFEÚ zahŕňa nielen pozitívne plnenia, ako sú subvencie, ale aj zásahy, ktoré v rozličných formách znižujú obvyklé zaťaženie podniku a ktoré síce nie sú subvenciami v úzkom zmysle slova, ale majú rovnakú povahu a zhodné účinky.⁵⁵

67. Aj daňové zvyhodnenie, ktoré síce nepredstavuje prevod štátnych prostriedkov, ale stavia príjemcov do finančnej situácie, ktorá je výhodnejšia ako situácia iných daňovníkov, patrí do pôsobnosti článku 107 ods. 1 ZFEÚ.⁵⁶ Uvedené platí samozrejme aj vtedy, ak príslušné zvyhodnenie poskytne iný orgán v rámci štruktúry štátnej správy, v tomto prípade obec, resp. dôjde k zníženiu jej príjmov, pretože článok 107 ods. 1 ZFEÚ sa vzťahuje na všetky opatrenia, ktoré sú financované z verejných prostriedkov a možno ich pripočítať štátu.⁵⁷

51 — Pozri body 36 až 60 týchto návrhov.

52 — Rozsudky z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, bod 74), z 8. mája 2013, Libert a i. (C-197/11 a C-203/11, EU:C:2013:288, bod 74), ako aj z 21. decembra 2016, Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 40) a Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 53).

53 — Rozsudky z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, bod 75), z 8. mája 2013, Libert a i. (C-197/11 a C-203/11, EU:C:2013:288, bod 74), ako aj z 21. decembra 2016, Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 40) a Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 53).

54 — Rozsudky z 3. marca 2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130, bod 46), z 9. júna 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ a i./Komisia (C-71/09 P, C-73/09 P a C-76/09 P, EU:C:2011:368, bod 94), z 26. októbra 2016, Orange/Komisia (C-211/15 P, EU:C:2016:798, bod 38) a z 21. decembra 2016, Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 48).

55 — Rozsudky z 23. februára 1961, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg/Hohe Behörde (30/59, EU:C:1961:2, s. 43), z 15. marca 1994, Banco Exterior de España (C-387/92, EU:C:1994:100, bod 13), z 11. júla 1996, SFEI a i. (C-39/94, EU:C:1996:285, bod 58) a zo 14. januára 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, bod 33).

56 — Rozsudky z 15. marca 1994, Banco Exterior de España (C-387/92, EU:C:1994:100, bod 14), z 15. novembra 2011, Komisia a Španielsko/Government of Gibraltar a Spojené kráľovstvo (C-106/09 P a C-107/09 P, EU:C:2011:732, bod 72), z 9. októbra 2014, Ministerio de Defensa a Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262, bod 23) a z 21. decembra 2016, Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 56); obdobne rozsudok z 22. júna 2006, Belgicko a Forum 187/Komisia (C-182/03 a C-217/03, EU:C:2006:416, najmä bod 81).

57 — Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. októbra 1987, Nemecko/Komisia (248/84, EU:C:1987:437, bod 17) a zo 6. septembra 2006, Portugalsko/Komisia (C-88/03, EU:C:2006:511, bod 55).

68. Skutočnosť, že oslobodenie od dane v tejto veci vyplýva z dohody z roku 1979, a teda má pôvod v medzinárodnom práve, mu neodníma povahu štátneho opatrenia alebo opatrenia financovaného zo štátnych prostriedkov. Po prvé dohoda z roku 1979 bola uzatvorená na základe významného spolupôsobenia Španielska a následne ratifikovaná, a teda z pohľadu práva Únie sa táto dohoda považuje za súčasť vnútroštátneho práva. Po druhé táto dohoda sa v súvislosti so zdanením stavieb, zariadení a stavebných prác spája so vzdaním sa príjmov orgánmi verejnej moci v Španielsku. Po tretie Španielsko sa v podstatnom rozsahu podieľa aj na výklade a spresnení dohody, čo preukazujú napokon aj rôzne výnosy ministerstva financií.⁵⁸ A po štvrté režim riešenia sporov podľa článku VI dohody tiež priznáva Španielsku rozhodujúce postavenie pri výklade a uplatňovaní dohovoru.

ii) Selektívna výhoda

69. Článok 107 ods. 1 ZFEÚ zakazuje pomoc, ktorá „zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru“, teda selektívnu pomoc.⁵⁹ Charakteristickým znakom tejto selektívnej výhody je v zmysle judikatúry to, že zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovarov oproti iným podnikateľom alebo druhom tovarov, ktorí sa vzhľadom na cieľ sledovaný predmetnou právnou úpravou nachádzajú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii.⁶⁰

70. V súlade s ustálenou judikatúrou sa pre posúdenie daňového zvýhodnenia ako selektívnej výhody vyžaduje, aby sa dotknuté štátne opatrenie odklávalo od všeobecne platného systému do tej miery, že zavádza neodôvodnené rozdielne zaobchádzanie s hospodárskymi subjektmi, ktoré sa s ohľadom na cieľ sledovaný daňovou právnou úpravou tohto členského štátu nachádzajú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii.⁶¹

71. Podľa „všeobecne platného systému“, o ktorý ide v tejto veci, sa v Španielsku v prospech obcí zdaňujú stavby, zariadenia a stavebné práce. Skutočnosť, že katolícka cirkev nie je povinná platiť tieto dane podľa dohody z roku 1979 pre ňu predstavuje výhodu v rozsahu, v akom vykonáva hospodársku a teda podnikateľskú činnosť, ktorá ju stavia do lepšej finančnej situácie v porovnaní s ostatnými účastníkmi hospodárskej súťaže.⁶² V žiadnom prípade nejde o výhodu, ktorá by vyplývala z opatrenia vzťahujúceho sa na všetkých účastníkov hospodárskej súťaže a ktorú by mal možnosť využívať každý, kto spĺňa podmienky.⁶³

58 — Pozri bod 13 týchto návrhov vyššie.

59 — Rozsudok zo 14. januára 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, bod 54).

60 — Rozsudky z 3. marca 2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130, bod 40), zo 14. januára 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, bod 55), ako aj z 21. decembra 2016, Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, body 41 a 54) a Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 54); pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, EU:C:2001:598, bod 41).

61 — Rozsudky z 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, EU:C:2001:598, body 41 a 42), zo 6. septembra 2006, Portugalsko/Komisia (C-88/03, EU:C:2006:511, body 54 a 56), z 15. novembra 2011, Komisia a Španielsko/Government of Gibraltar a Spojené kráľovstvo (C-106/09 P a C-107/09 P, EU:C:2011:732, body 73, 75 a 101), a z 21. decembra 2016, Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, body 54 a 60).

62 — Pozri v súvislosti s kritériom lepšej finančnej situácie rozsudky z 15. júna 2006, Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 a C-41/05, EU:C:2006:403, bod 30), z 9. októbra 2014, Ministerio de Defensa a Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262, bod 23), z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 61), a z 21. decembra 2016, Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 56).

63 — Pozri v súvislosti s problematikou všeobecne uplatniteľného opatrenia na všetkých účastníkov hospodárskej súťaže rozsudky z 18. júla 2013, P (C-6/12, EU:C:2013:525, bod 18), z 9. októbra 2014, Ministerio de Defensa a Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262, bod 23), a z 21. decembra 2016, Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, body 56 a 59); pozri v rovnakom zmysle rozsudok z 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, EU:C:2001:598, bod 35).

72. Je pravda, že Súdny dvor uznáva, že daňové zvýhodnenie nie je selektívne, ak takéto zvýhodnenie vyplýva z povahy alebo zo štruktúry systému, do ktorého patrí, najmä ak daňová právna úprava vychádza priamo zo základných alebo hlavných zásad vnútroštátneho daňového systému.⁶⁴ Takéto odôvodnenie sa však v prípade, o aký ide v tejto veci, podľa informácií, ktoré sú k dispozícii, neuplatní. Dôvody oslobodenia katolíckej cirkvi od dane totiž nevyplývajú ani zo systematiky príslušnej daňovej úpravy, ani zo základných alebo hlavných zásad španielskeho daňového systému. Naopak, sporné oslobodenie od dane vyplýva z dohody z roku 1979. Je teda založené na úvahách, ktoré majú svoj pôvod mimo španielskeho daňového práva, a teda na ich základe nemožno vylúčiť selektívnu povahu výhody.

73. O selektívnu výhodu podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ nemusí ísť ani v tom prípade, ak má sporné oslobodenie od dane predstavovať iba kompenzáciu katolíckej cirkvi za prípadné zaťaženie vyplývajúce zo všeobecne prospešnej činnosti. Relevantné kritériá v tomto ohľade vyplývajú z rozsudku vo veci Altmark Trans.⁶⁵

74. Pri uplatňovaní týchto kritérií sa – s ohľadom na ústavný mandát v zmysle článku 17 ods. 1 ZFEÚ – musí prihliadať na osobitné postavenie cirkví. To síce môže viesť k tomu, že sa vzdelávacie služby ponúkané cirkevnou školou budú považovať za všeobecne prospešnú činnosť, najmä ak sú takéto vzdelávacie služby začlenené do štátneho systému vzdelávania.⁶⁶

75. *Paušálne* oslobodenie katolíckej cirkvi od dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác ako také však nemožno považovať za objektívnu a predovšetkým transparentnú kompenzáciu za *špecifické* zaťaženie cirkvi vyplývajúce z plnenia všeobecných hospodárskych povinností.⁶⁷ Takúto kompenzáciu by naopak mohli predstavovať výlučne ciele opatrenia, najmä konkrétne finančné príspevky štátu, pričom by však bolo potrebné posúdiť, či finančné príspevky, ktoré už Congregación dostáva od Španielska, predstavujú dostatočnú kompenzáciu.

76. Bez vyššie uvedených opatrení nemožno na základe judikatúry vo veci Altmark Trans v prípade, o aký ide v tejto veci, vylúčiť selektívne zvýhodnenie katolíckej cirkvi.

iii) Narušenie obchodu medzi členskými štátmi a skreslenie hospodárskej súťaže

77. Tretia a štvrtá podmienka článku 107 ods. 1 ZFEÚ, ktoré navzájom úzko súvisia, sa zakaždým týkajú účinkov štátnej pomoci na hospodársku súťaž a prípadne na obchod v rámci Únie. Podľa ustálenej judikatúry sa pritom nevyžaduje dôkaz o skutočnom vplyve na obchod medzi členskými štátmi a o tom, že hospodárska súťaž je skutočne narušená, ale má sa len preskúmať, či môže dané opatrenie takýto obchod narušiť a skresliť hospodársku súťaž.⁶⁸

64 — Rozsudky z 29. apríla 2004, Holandsko/Komisia (C-159/01, EU:C:2004:246, body 42 a 43), z 18. júla 2013, P (C-6/12, EU:C:2013:525, bod 22), ako aj z 21. decembra 2016, Komisia/World Duty Free Group a i. (C-20/15 P a C-21/15 P, EU:C:2016:981, bod 58) a Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 41); obdobne rozsudky z 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, EU:C:2001:598, bod 42) a z 9. októbra 2014, Ministerio de Defensa a Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262, body 42 a 43).

65 — Rozsudok z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, body 83 až 94, najmä body 88 až 93); odvtedy ustálená judikatúra, pozri naposledy rozsudok z 26. októbra 2016, Orange/Komisia (C-211/15 P, EU:C:2016:798, body 42 a 44).

66 — Prvé kritérium podľa judikatúry Altmark Trans (rozsudok z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, bod 89).

67 — Druhé kritérium podľa judikatúry Altmark Trans (rozsudok z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, body 90 a 91).

68 — Rozsudky z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a. i. (C-222/04, EU:C:2006:8, bod 140), zo 14. januára 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, bod 65), a z 26. októbra 2016, Orange/Komisia (C-211/15 P, EU:C:2016:798, bod 64), a z 21. decembra 2016, Vervloet a. i. (C-76/15, EU:C:2016:975, bod 102).

78. Opatrenie je spôsobilé narušiť obchod medzi členskými štátmi vždy v tom prípade, ak posilňuje v obchodnom styku postavenie jedného podniku voči iným konkurujúcim podnikom. Nie je nevyhnutné, aby sa podnik, ktorý je príjemcom pomoci, sám zúčastňoval na obchode v rámci Únie.⁶⁹

79. V súvislosti s podmienkou narušenia hospodárskej súťaže treba zdôrazniť, že pomoc, ktorej cieľom je odbremeniť podnik od nákladov, ktoré by musel obvykle znášať v rámci svojej bežnej prevádzky alebo bežných činností, v zásade skresľuje podmienky hospodárskej súťaže.⁷⁰

80. Pre *komerčne* poskytované vzdelávacie služby, v zmysle definície, ktorú uvádzam v tomto odseku, teda konkrétne v prípade ponuky dobrovoľného vyučovania a iných fakultatívnych ponúk školy, existuje tiež trh, na ktorom majú možnosť cezhranične obchodovať väčší, ako aj menší poskytovatelia. V prípade, ak sa poskytovateľovi takýchto vzdelávacích služieb, akým je v tejto veci katolícka cirkev, poskytne oslobodenie od dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác, hoci jeho skutoční alebo potenciálni konkurenti sú v porovnateľnej situácii povinní zaplatiť takúto daň, získava uvedený poskytovateľ výhodu z hľadiska nákladov, ktorá môže jeho postavenie rámci hospodárskej súťaže pozitívne ovplyvniť.

81. Je pravda, že v prejednávanej veci sa daň, ktorú zaplatila Congregación za prestavbu auly školy „La Inmaculada“ vo výške 23 730,41 eura, pohybuje v rozsahu, ktorý je vo vzťahu k iným relevantným nákladovým položkám na vnútornom trhu pomerne zanedbateľný.

82. Podľa ustálenej judikatúry však v práve Únie neexistuje limit ani percento, pod úrovňou ktorého možno tvrdiť, že obchod medzi členskými štátmi nie je ovplyvnený. Ani malá suma pomoci, ani pomerne malá veľkosť podniku, ktorý je príjemcom pomoci, samo osebe nevylučujú možnosť, že dôjde k narušeniu obchodu medzi členskými štátmi.⁷¹

83. Ak je teda objem hospodárskej činnosti inštitúcie dostatočne podstatný na to, aby sa takáto inštitúcia považovala za podnik v zmysle ustanovení súťažného práva Únie (čo je predbežnou otázkou uplatnenia článku 107 ZFEÚ⁷²), môže aj pomerne malá štátna pomoc viesť k narušeniu obchodu medzi členskými štátmi.

84. Okrem toho platí, že v európskom práve hospodárskej súťaže sa účinky opatrení na obchod v rámci Únie a súťaž na vnútornom trhu nikdy neposudzujú izolovane, ale naopak vždy s ohľadom na hospodárske a právne súvislosti. V rámci uvedeného treba predovšetkým zohľadniť, či ide o izolovaný ojedinelý prípad alebo o viacero („súbor“) rovnakých problémov.⁷³

85. V prípade, ak inštitúcia, akou je v tejto veci katolícka cirkev, vlastní veľké množstvo nehnuteľností, ktoré by celkovo mohli patriť do pôsobnosti oslobodenia od dane, presahuje výhoda, ktorá sa jej poskytne v rámci hospodárskej súťaže, mnohonásobne rámec toho, čo môže pri povrchnom posúdení na prvý pohľad v konaní vo veci samej predstavovať suma vo výške 23 730,41 eura za jednotlivé stavebné práce, konkrétne za renováciu auly školy „La Inmaculada“. Ako poskytovateľka vzdelávacích

69 — Rozsudky z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a i. (C 222/04, EU:C:2006:8, body 141 až 143), zo 14. januára 2015, Eventech (C 518/13, EU:C:2015:9, body 66 a 67) a z 21. decembra 2016, Vervloet a. i. (C 76/15, EU:C:2016:975, bod 104).

70 — Rozsudky z 30. apríla 2009, Komisia/Taliansko a Wam (C-494/06 P, EU:C:2009:272, bod 54), a z 26. októbra 2016, Orange/Komisia (C-211/15 P, EU:C:2016:798, bod 66).

71 — Rozsudok z 21. marca 1990, Belgicko/Komisia („Tubemeuse“, C-142/87, EU:C:1990:125, bod 43), z 24. júla 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, bod 81), zo 14. januára 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, bod 68), a z 21. decembra 2016, Vervloet a. i. (C-76/15, EU:C:2016:975, bod 107).

72 — V tejto súvislosti pozri moje vyššie uvedené konštatovania týkajúce sa pojmu podnik, najmä body 53 až 60 týchto návrhov.

73 — Pozri v tejto súvislosti najmä rozsudok z 28. februára 1991, Delimitis (C-234/89, EU:C:1991:91, body 19 až 27), v zmysle ktorého sa má pri posudzovaní prípadných negatívnych vplyvov dohôd uzatvorených medzi podnikmi na hospodársku súťaž zohľadniť najmä to, že na trhu existuje „súbor rovnakých dohôd“, ktoré môžu mať „kumulatívny účinok v podobe uzatvorenia trhu“, pozri okrem iného rozsudky z 27. apríla 1994, Almelo (C-393/92, EU:C:1994:171, bod 37) a z 26. novembra 2015, Maxima Latvija (C-345/14, EU:C:2015:784, bod 26); pozri analogicky rozsudok z 11. septembra 2014, CB/Komisia (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 79).

služieb môže totiž katolícka cirkev v rámci kalkulácie nákladov vo všeobecnosti rátať s výhodou, ktorá jej vyplýva z oslobodenia od dane týkajúceho sa stavieb, zariadení a stavebných prác. Ak sa okrem toho zohľadní, že dohoda z roku 1979 upravuje mnoho ďalších prípadov oslobodenia od dane, táto výhoda sa ešte zväčšuje.

86. Okrem toho aj podľa pravidla *de minimis*⁷⁴, ktoré vydala Európska komisia, sa „považuje za pomoc, ktorá nespĺňa všetky kritériá stanovené v článku 107 ods. 1 ZFEÚ“ iba taká pomoc, ktorá v priebehu obdobia troch fiškálnych rokov nepresiahne 200 000 eur. Oslobodenie od dane vyplývajúce z dohody z roku 1979, ktoré je predmetom sporu v tejto veci, neobsahuje takéto obmedzenie výšky pomoci ani časový rámec, ale podľa článku IV ods. 1 písm. B tejto dohody sa oslobodenie uplatní na *všetky* stavby, zariadenia a stavebné práce katolíckej cirkvi v Španielsku. Oslobodenie od dane preto nemôže patriť do pôsobnosti pravidla *de minimis*.

c) *Predbežný záver*

87. V rozsahu, v akom vykonáva Congregación v zmysle vyššie uvedených skutočností hospodársku činnosť, a teda sa považuje za podnik,⁷⁵ treba takéto oslobodenie od dane, aké je predmetom sporu vo veci samej, zaradiť do štátnej pomoci, na ktorú sa vzťahuje zákaz podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

3. *Dôsledky prípadného zaradenia do štátnej pomoci*

88. Zostáva ešte posúdiť otázku, aké dôsledky by pre spor vo veci samej mohli vyplývať z posúdenia oslobodenia od dane ako štátnej pomoci v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ. Osobitné skutočnosti by v tejto veci mohli vyplývať konkrétne z článkov 108 a 351 ods. 1 ZFEÚ, na ktoré dôrazne odkázala predovšetkým španielska vláda. S cieľom poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď je napokon potrebné zaoberať sa v krátkosti s obomi uvedenými ustanoveniami a so súvisiacou problematikou.⁷⁶

a) *O rozlišovaní existujúcej pomoci a novej pomoci v zmysle článku 108 ZFEÚ*

89. Článok 108 sa týka rozlišovania medzi existujúcimi schémami pomoci a novou pomocou. Kým novú pomoc nemožno poskytnúť skôr, ako ju Komisia povolila (článok 108 ods. 3 ZFEÚ), existujúce schémy pomoci podliehajú iba priebežnému preskúmaniu Komisie (článok 108 ods. 1 ZFEÚ). V krátkosti povedané, v súvislosti s novými pomocami sa uplatní oznamovacia povinnosť a zákaz poskytnutia, ktorého porušenie vedie k posúdeniu poskytnutej pomoci ako protiprávnej,⁷⁷ pričom existujúce schémy pomoci možno oprávnene uplatňovať až dovtedy, kým Komisia nerozhodla o ich rozpore so Zmluvami.⁷⁸

74 — Článok 3 ods. 1 a 2 nariadenia Komisie (EÚ) č. 1407/2013 z 18. decembra 2013 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na pomoc *de minimis* (Ú. v. EÚ L 352, 2013, s. 1). Toto nariadenie sa s ohľadom na jeho článok 7 ods. 1 vzťahuje aj na pomoc poskytnutú pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia.

75 — Pozri body 36 až 60 týchto návrhov vyššie.

76 — K potrebe poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď a v súvislosti s tým prípadne objasniť aj otázky práva Únie, ktoré nie sú priamo predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, pozri rozsudky z 12. decembra 1990, SARPP (C-241/89, EU:C:1990:459, bod 8), z 2. decembra 2009, Aventis Pasteur (C-358/08, EU:C:2009:744, bod 50), z 18. decembra 2014, Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve (C-562/13, EU:C:2014:2453, bod 37) a zo 17. decembra 2015, Neptune Distribution (C-157/14, EU:C:2015:823, body 33 a 34).

77 — Rozsudky zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisia (C-301/87, EU:C:1990:67, bod 17), z 12. februára 2008, Centre d'exportation du livre français (C-199/06, EU:C:2008:79, body 36 a 37), z 21. novembra 2013, Deutsche Lufthansa (C-284/12, EU:C:2013:755, body 25 a 26) a z 11. novembra 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, body 18 a 19).

78 — Rozsudky z 15. marca 1994, Banco Exterior de España (C-387/92, EU:C:1994:100, bod 20), z 18. júla 2013, P (C-6/12, EU:C:2013:525, bod 36) a z 26. októbra 2016, DEI/Komisia (C-590/14 P, EU:C:2016:797, bod 45).

90. V prípade, ak sa má teda sporné oslobodenie od dane považovať za existujúcu schému pomoci v zmysle článku 108 ZFEÚ, nemôže vnútroštátny súd jej poskytnutie považovať za protiprávne až dovtedy, kým Komisia nerozhodne, že je nezlučiteľné s vnútorným trhom.

91. V prospech konštatovania existujúcej schémy pomoci možno pri zbežnom posúdení poukázať na skutočnosť, že dohoda z roku 1979 bola uzatvorená ešte pred prístupom Španielska k Európskemu spoločenstvu, pričom je známe, že k tomuto prístupu došlo v celom rozsahu až v roku 1986.

92. Rozhodujúci pre posúdenie opatrenia ako existujúcej schémy pomoci alebo novej pomoci by však mal byť výlučne okamih, keď bola narušená hospodárska súťaž alebo hrozilo jej narušenie, ktoré vyplýva z poskytnutej pomoci.⁷⁹ K takémuto narušeniu hospodárskej súťaže však v prejednávanej veci mohlo dôjsť najskôr v roku 1988, keď Španielsko skutočne zaviedlo daň zo stavieb, zariadení a stavebných prác. V tom čase už bolo Španielsko členským štátom Európskych spoločenstiev.

93. Oslobodenie od dane, ktoré je predmetom sporu v tejto veci, preto nemožno posúdiť ako existujúcu schému pomoci, ale ako novú pomoc. Článok 108 ZFEÚ preto vnútroštátnemu súdu nebráni, aby v konaní vo veci samej vychádzal z existencie protiprávne poskytnutej štátnej pomoci.

b) O zohľadnení článku 351 ZFEÚ v súvislosti s dohodou z roku 1979

94. Napokon treba objasniť, či článok 351 ZFEÚ vnútroštátnemu súdu umožňuje alebo dokonca ukladá povinnosť odkloniť sa v konaní vo veci samej od zákazu štátnej pomoci v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ a priznať katolíckej cirkvi sporné oslobodenie od dane, a to aj vtedy, keď by inak šlo o protiprávnu štátnu pomoc.

95. Podľa článku 351 ods. 1 ZFEÚ práva a povinnosti vyplývajúce z medzinárodných dohôd, ktoré členský štát uzatvoril pred svojím prístupom k Únii s tretím štátom, nie sú dotknuté právom Únie.

96. Článok 351 ZFEÚ má všeobecnú pôsobnosť a uplatní sa na všetky medzinárodné dohody, ktoré by mohli mať vplyv na uplatnenie práva Únie, a to bez ohľadu na ich obsah.⁸⁰ Toto ustanovenie by sa preto mohlo uplatniť aj v súvislosti s dohodou z roku 1979.

97. *Povinnosť* odchyliť sa od ustanovení, akým je článok 107 ods. 1 ZFEÚ, však z článku 351 ZFEÚ nevyplýva. Naopak, členskému štátu sa má len poskytnúť *možnosť* dodržať prípadné medzinárodné záväzky založené ešte pred jeho prístupom k Európskej únii⁸¹ a na tento účel sa v nevyhnutnom prípade odkloniť od ustanovení práva Únie.⁸² Na rozdiel od toho, v rozsahu, v akom sporná dohoda členskému štátu ponecháva určitú mieru úvahy, má ju tento členský štát využiť tak, aby konal v súlade s právom Únie.⁸³

98. V každom prípade nie je úlohou Súdneho dvora, ale povinnosťou vnútroštátneho súdu, aby stanovil rozsah medzinárodných povinností, ktoré Španielsku vyplývajú z dohody z roku 1979.⁸⁴

79 — Pozri v tomto zmysle moje návrhy prednesené vo veci Vervloet a i. (C-76/15, EU:C:2016:386, bod 115) v súvislosti s otázkou, kedy sa nová pomoc považuje za „poskytnutú“ alebo „vykonanú“ v zmysle článku 108 ods. 3 ZFEÚ. Zhodné kritérium, ktoré vychádza z okamihu narušenia hospodárskej súťaže, možno uplatniť aj v súvislosti s rozlišovaním medzi novou pomocou a existujúcou schémou pomoci.

80 — Rozsudky zo 14. októbra 1980, Burgoa (812/79, EU:C:1980:231, bod 6) a z 2. augusta 1993, Levy (C-158/91, EU:C:1993:332, bod 11).

81 — Rozsudky z 28. marca 1995, Evans Medical a Macfarlan Smith (C-324/93, EU:C:1995:84, bod 27), zo 14. januára 1997, Centro-Com (C-124/95, EU:C:1997:8, bod 56), a z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a. i. (C-366/10, EU:C:2011:864, bod 61).

82 — Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. januára 1997, Centro-Com (C-124/95, EU:C:1997:8, bod 61) a z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia (C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 301).

83 — Rozsudok z 28. marca 1995, Evans Medical a Macfarlan Smith (C-324/93, EU:C:1995:84, bod 32).

84 — Rozsudky z 2. augusta 1993, Levy (C-158/91, EU:C:1993:332, bod 21), z 28. marca 1995, Evans Medical a Macfarlan Smith (C-324/93, EU:C:1995:84, bod 29) a zo 14. januára 1997, Centro-Com (C-124/95, EU:C:1997:8, bod 58).

99. Vnútroštátny súd preto bude musieť preskúmať, či z článku IV ods. 1 písm. B dohody z roku 1979 nevyhnutne vyplýva, že sa katolícka cirkev v súvislosti so *všetkými* jej budovami v Španielsku, aj tými, ktoré sa sčasti alebo celkovo využívajú na účely výkonu hospodárskej činnosti, *musí vo všeobecnosti oslobodiť* od dane zo stavieb, zariadení a stavebných prác. Iba v takomto prípade by existoval rozpor so zákazom štátnej pomoci podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ a iba vtedy by umožnil článok 351 ods. 1 ZFEÚ vnútroštátnemu súdu, aby sa pri rozhodovaní v spore vo veci samej odklonil od článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

100. Na okraj treba poznamenať, že Španielsko by bolo v takomto prípade povinné podľa článku 351 ods. 2 ZFEÚ uplatniť všetky vhodné opatrenia na odstránenie prípadných nezlučiteľností vyplývajúcich z článku IV ods. 1 písm. B dohody z roku 1979 s ustanoveniami práva Únie o štátnej pomoci. Španielsko by predovšetkým muselo iniciatívne uplatniť režim riešenia sporov upravený v článku VI dohody, aby na základe dohody so Svätou stolicou a prinajmenšom do budúcnosti, dospelo k výkladu článku IV ods. 1 písm. B dohody, ktorý je zlučiteľný s právom Únie a najmä s článkom 107 ods. 1 ZFEÚ. Ak by takýto postup v primeranom čase nevedol k riešeniu v súlade s právom Únie, bolo by Španielsko povinné túto dohodu vypovedať.⁸⁵

4. Zhrnutie

101. V súhrne teda možno konštatovať:

Oslobodenie od dane, ktoré je predmetom sporu v tejto veci, neodporuje zákazu štátnej pomoci v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ, ak sa týka školskej budovy, ktorú katolícka cirkev využíva na účely poskytovania vzdelávacích služieb v rámci svojho sociálneho, kultúrneho a osvetového poslania. Naopak, takéto oslobodenie od dane sa považuje za zakázanú štátnu pomoc podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ, ak sa predmetná budova využíva vo svojej podstate na komerčné účely.

VI – Návrh

102. Vzhľadom na úvahy uvedené vyššie navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú mu položil Juzgado de lo Contencioso-administrativo Nr. 4 de Madrid (Správny súd č. 4 Madrid, Španielsko) takto:

Oslobodenie od dane týkajúce sa stavieb, zariadení a stavebných prác priznané katolíckej cirkvi v zmysle dohody z 3. januára 1979 uzatvorenej medzi Španielskom a Svätou stolicou o ekonomických záležitostiach, neodporuje zákazu štátnej pomoci v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ, ak sa týka školskej budovy, ktorú katolícka cirkev nevyužíva na komerčné poskytovanie vzdelávacích služieb, ale na účely poskytovania vzdelávacích služieb v rámci jej sociálneho, kultúrneho a osvetového poslania.

85 — Rozsudky zo 14. septembra 1999, Komisia/Belgicko (C-170/98, EU:C:1999:411, bod 42), ako aj zo 4. júla 2000, Komisia/Portugalsko (C-62/98, EU:C:2000:358, bod 49) a Komisia/Portugalsko (C-84/98, EU:C:2000:359, bod 58).